

Απόστολος Καψάλης

Μετανάστες εργάτες στην Ελλάδα
Εργασιακές σχέσεις
και μεταναστευτική πολιτική
στην εποχή των μνημονίων

Διόρθωση: Αναστασία Κοσπεντάρη

Σχεδιασμός εξωφύλλου: ΜΟΤΙΒΟ Α.Ε.

© Copyright 2018 εκδόσεις Τόπος & Απόστολος Καψάλης
για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο
ISBN 978-960-499-253-9

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Τόπος
Πλαπούτα 2 και Καλλιδρομίου
11473, Αθήνα
Τηλ.: 210 8222835-856
Fax: 210 8222684

www.toposbooks.gr

*Στη Μαρία-Αχτίδα
και στα παιδιά μας,
Αφροδίτη και Νικόλα*

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΝΕΛ	Ανεξάρτητοι Έλληνες
ΓΓΠΚΣ	Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΔΗΜΑΡ	Δημοκρατική Αριστερά
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΟΕ (ILO)	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ΔΟΜ (IOM)	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΔΚΑ	Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων
ΕΔΤΟ	Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΚΑ	Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας
ΕΚΚΕ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
ΕΠΑ	Εταιρείες Προσωρινής Απασχόλησης
ΕΣΕΕ	Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΥΠΕΑ	Ειδική Υπηρεσία Ελέγχου Ασφάλισης
ΕΦΚΑ	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
ΕΦΜ	Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών
ΙΑΠΑΔ	Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος & Ανθρώπινου Δυναμικού
ΙΓΕΕ	Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας
ΙΔΑΧ	Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου
ΙΔΟΧ	Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου
ΙΚΑ/ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΙΜΕΠΟ	Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
ΙΝΕ/ΓΣΕΕ	Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΚΕΘΙ	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας
ΚΕΠΕ (ΚΕΡΕ)	Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
ΚΕΣΔ	Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΑΕ	Λαϊκή Ενότητα
ΛΑΟΣ	Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός
ΝΔ	Νέα Δημοκρατία
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΚΕ	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
ΟΟΣΑ (OECD)	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΠΕΚΟΠ	Παναττική Ένωση Καθαριστριών και Οικιακού Προσωπικού
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων
ΣΕΜ	Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΣΕΤΕ	Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
ΣΥΡΙΖΑ	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
ΤΕΒΕ	Ταμείο Εμπόρων και Βιοτεχνών Ελλάδος
ΧΑ	Χρυσή Αυγή
ACIT	Albanian Centre for Competitiveness and International Trade
CECL	Centre for European Constitutional Law
EUROSTAT	European Statistic Agency
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights
ICMPD	International Centre for Migration Policy Development
ILO	International Labour Organisation
INED	Institut National d'Etudes Démographiques
INSTAT	Institute for Statistics Republic of Albania
IOM/OIM	International Organisation for Migration
IZA	Institut of Labor Economics
MMO	Mediterranean Migration Observatory
NATO	North Atlantic Treaty Organization/ Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SILC	Statistics on Income and Living Conditions
SOPEMI	Système d'Observation Permanente des Migrations Internationales
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	
Η αναγκαιότητα μελέτης της εργασίας των μεταναστών σε συνθήκες απορρύθμισης της εργασίας	19
1.1 Το κρίσιμο ζήτημα των δημόσιων πολιτικών	23
1.2 Ερευνητικά ερωτήματα	25
1.3 Μεθοδολογικά ζητήματα	28
1.4 Διάρθρωση του βιβλίου	33
ΜΕΡΟΣ Ι	
Πληθυσμιακές και εργασιακές διαστάσεις της σύγχρονης μετανάστευσης προς την Ελλάδα	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	
Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών	39
2.1 Τα αίτια της μετανάστευσης και η Ελλάδα ως επιλογή	40
2.1.1 Οι μη οικονομικοί λόγοι	42
2.1.2 Οι οικονομικοί λόγοι	47
2.1.3 Ένα σύνθετο φαινόμενο: τα μικτά μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ελλάδα	50
2.2 Οι μεταναστευτικές ροές στο πέρασμα του χρόνου	53
2.2.1 Η είσοδος και η εγκατάσταση στην Ελλάδα σε σχέση με τα σημεία πυροδότησης	54
2.2.2 Πέρα από τη στατική προσέγγιση της μετανάστευσης: η διασυννοριακή κινητικότητα	57
2.3 Οι προοπτικές της μετανάστευσης	61
2.3.1 Οι διαχρονικές τάσεις επιστροφής των μεταναστών	61
2.3.2 Οικονομική κρίση και κινητικότητα	65
2.4 Σύγχρονοι θεωρητικοί προβληματισμοί γύρω από τη μετανάστευση	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Απασχόληση και εργασιακές σχέσεις των μεταναστών	75
3.1 Χαρακτηριστικά απασχόλησης	76
3.1.1 Είδος απασχόλησης	76
3.1.2 Εργατικό δυναμικό, απασχόληση, ανεργία	77
3.1.3 Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	83
3.1.4 Επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών	88
3.2 Παραβατικότητα στην αγορά εργασίας	92
3.2.1 Εύρος της παραβατικότητας στην αγορά εργασίας	93
3.2.2 Μετανάστευση και Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης	105

ΜΕΡΟΣ II

Πολιτικές για τη μετανάστευση και την εργασία των μεταναστών	109
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Η εξέλιξη των νομοθετικών παρεμβάσεων για τη μετανάστευση και την εργασία των μεταναστών	111
4.1 Στις αρχές της δεκαετίας του 1990	112
4.2 Στα τέλη της δεκαετίας του 1990	115
4.2.1 Στα μέσα της δεκαετίας του 2000	124
4.3 Στα τέλη της δεκαετίας του 2000	131
4.3.1 Στα μέσα της δεκαετίας του 2010	134
Σύνοψη 4ου Κεφαλαίου	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

Η λειτουργία της μεταναστευτικής νομοθεσίας στην εξέλιξη της εργατικής νομοθεσίας	148
5.1 Τα «αντικείμενα» και τα «υποκείμενα» στο πλαίσιο της μεταναστευτικής νομοθεσίας και στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων των μεταναστών	150
5.1.1 «Νόμιμη» μετανάστευση	151
5.1.2 «Νομιμοποίηση»(;) της μετανάστευσης	157
5.1.3 Η κατασκευή της παρανομίας: από το αντικείμενο στο υποκείμενο	164
5.2 Το «μεταναστευτικό» εργατικό δίκαιο και οι κατατμήσεις της εργατικής νομοθεσίας	178
5.2.1 Το «μεταναστευτικό» εργατικό δίκαιο	179

5.2.2 Η ρυθμιστική «τριχοτόμηση» της εργατικής νομοθεσίας και οι καταμήσεις της αγοράς εργασίας	211
Σύνοψη 5ου Κεφαλαίου	238

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

Η λειτουργία του «κατοχυρωμένου φιλελευθερισμού»	245
6.1 Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων	245
6.1.1 Η αρχή της ίσης μεταχείρισης	246
6.1.2 Η καταναγκαστική εργασία	251
6.2 Ο δικαστικός και διοικητικός έλεγχος της νομοθεσίας: ο ρόλος της νομολογίας και των κυρώσεων	257
6.2.1 Οι δικαστικές αποφάσεις	257
6.2.2 Οι διοικητικοί έλεγχοι	272
Σύνοψη 6ου Κεφαλαίου	279

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Οι παρεμβάσεις του κράτους και των ομάδων συμφερόντων	281
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.

Ο ρόλος του κράτους	283
7.1 Ανοχή στην παραβατικότητα και στην άνιση μεταχείριση	289
7.2 Υποτίμηση της γνώσης και της τεκμηρίωσης	291
7.3 Υποβάθμιση του ρόλου των δομών διαβούλευσης	294
7.3.1 Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών	294
7.3.2 Εθνική Επιτροπή Κοινωνικής Ένταξης Μεταναστών	296
7.3.3 Άλλες δομές και όργανα διαβούλευσης	297
7.4 Ιδιωτικοποίηση της μετανάστευσης	298
Σύνοψη 7ου Κεφαλαίου	300

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.

Οι παρεμβάσεις των ομάδων συμφερόντων	302
8.1 Υψηλός βαθμός ομοιογένειας στις κομματικές θέσεις	303
8.2 Υποπολιτικοποίηση του ζητήματος της μετανάστευσης	305
8.3 Απουσία των κοινωνικών και πολιτικών προϋποθέσεων για την ιστορική μετεξέλιξη του μεταναστευτικού από «ζήτημα» σε «πρόβλημα»	310
8.3.1 Κοινωνικοί παράγοντες	310
8.3.2 Πολιτικοοικονομικοί παράγοντες	312

8.4 Χαμηλό επίπεδο πιέσεων των κυβερνητικών κομμάτων από την άνοδο της ακροδεξιάς	319
8.5 Χαμηλό επίπεδο πιέσεων των κυβερνητικών κομμάτων από τη ριζοσπαστική αριστερά και τα κινήματα προάσπισης των δικαιωμάτων των μεταναστών	322
8.5.1 Πολιτική συμμετοχή των μεταναστών	323
8.5.2 Συλλογική εργατική και συνδικαλιστική δράση των μεταναστών	324
8.5.3 Ο ρόλος των κινήματων και των οργανώσεων της αριστεράς	327
Σύνοψη 8ου Κεφαλαίου	336

ΜΕΡΟΣ IV

Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής	339
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.

Αξιολόγηση της ελληνικής πολιτικής για τη μετανάστευση και την εργασία των μεταναστών	341
9.1 Έξι βασικά χαρακτηριστικά	342
9.2 Το πλέγμα...	346
9.3 Το τέλος...	351

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.

Για ένα σύγχρονο πλαίσιο χάραξης των πολιτικών για τη μετανάστευση και την εργασία των μεταναστών	354
10.1 Πολιτικές παραδοχές και μεθοδολογικά προαπαιτούμενα	354
10.2 Επανενταξιακή προσέγγιση στην εργατική νομοθεσία	357
10.3 Καταπολέμηση της παραβατικότητας στην αγορά εργασίας	359
10.4 Σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων	363
10.5 Αποτελέσματα...	366

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	371
---------------------------	-----

Η μετατροπή της Ελλάδας από παραδοσιακή χώρα εκροών εργατικού δυναμικού σε χώρα εισροής μεταναστών, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, δημιουργεί σταδιακά μέχρι σήμερα νέα δεδομένα στην ελληνική αγορά εργασίας. Η αθρόα είσοδος των μεταναστών στη χώρα σε συνέχεια των τεκτονικών αλλαγών στην Ανατολική Ευρώπη αλλά και των μαζικών μετακινήσεων πληθυσμών λόγω των πολέμων και της γενικευμένης κοινωνικής ανασφάλειας σε χώρες της Ασίας και της Αφρικής, ενισχύει τη μετακίνηση πληθυσμών προς τη χώρα με πολλαπλές επιδράσεις στην εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας. Αν και η αρχική αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης από μέρους της Πολιτείας διακρίνεται για την έμφαση σε θέματα δημόσιας τάξης υποτιμώντας τον ρόλο του μετανάστη ως μέρος του εργατικού δυναμικού, η διαμορφούμενη εικόνα στην αγορά εργασίας επηρεάζεται από την έντονη παρουσία των μεταναστών λόγω πράξεων και παραλείψεων της κρατικής εξουσίας ως προς τους όρους απασχόλησης του αλλοδαπού δυναμικού. Σε μια χώρα που χαρακτηρίζεται διαχρονικά για το χαμηλό εργασιακό «κόστος» στον ευρωπαϊκό χώρο που οφείλεται στους ανέκαθεν χαμηλούς μισθούς αλλά και στην παραδοσιακή πρακτική της εκτεταμένης εργοδοτικής αυθαιρεσίας και παραβατικότητας απέναντι σε μεγάλη μερίδα του γηγενούς δυναμικού, η έντονη παρουσία της αλλοδαπής εργασίας χρησιμοποιείται ως εργαλείο πολιτικής για μειωμένες δαπάνες εργασίας με την περαιτέρω διόγκωση της παράνομης ευελιξίας με την αδήλωτη και ανασφάλιστη εργασία. Και τούτο διότι με την προσαρμογή της Ελλάδας κατά τις τελευταίες δεκαετίες στις γενικότερες ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με άξονα τις παρεμβάσεις στο κόστος εργασίας, οι πολιτικές απέναντι στην αντιμετώπιση της εργασίας των μεταναστών συμβαδίζουν με τον γενικότερο αυτόν στόχο και ανεξάρτητα από τα μέσα που την υλοποιούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάπτυξη μιας σειράς ευέλικτων πρακτικών στην ελληνική αγορά εργασίας για τη μείωση του εργασιακού κόστους με θεσμικές παρεμβάσεις και μέτρα που λαμβάνονται αποτελούν το νέο εργαλείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Παράλληλα, η μαζική εισροή των μεταναστών κατά την ίδια χρονική περίοδο και οι κρατικές μεταναστευτικές πολιτικές συντελούν στην ενίσχυση της κατάτησης της αγοράς εργασίας με την παρουσία ενός νέου και ιδιαίτερα ευάλωτου τμήματος του εργατικού δυναμικού που σε μεγάλο βαθμό απασχολείται εκτός θεσμικών κανόνων, συμβάλλοντας στη συνολική συμπίεση των εργασιακών όρων της νόμιμης απασχόλησης και βιώνοντας, πέραν των εργασιακών διακρίσεων, και το αυξανόμενο κλίμα ξενοφοβίας. Η παρουσία των μεταναστών

συμμετέχει με μεγάλο μερίδιο στο αναπτυξιακό «θαύμα» της περιόδου 1997-2005, το οποίο, ωστόσο, μεταφράζεται με όρους μονομερούς οικονομικής μεγέθυνσης και με περιορισμένο το κοινωνικό πρόσημο από την έλλειψη δημιουργίας κοινωνικών υποδομών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της επερχόμενης κρίσης. Παράλληλα, η εργασία των μεταναστών αποτελεί στοιχείο διακριτής δυσμενούς μεταχείρισης από την ίδια την ελληνική νομοθεσία, από τη στιγμή που ένα πλέγμα κανόνων διαμορφώνει ένα *παραεργατικό δίκαιο των μεταναστών* που αποκλίνει από το τυπικό εργατικό δίκαιο, το οποίο, κατά τα λοιπά, ήδη έχει μετατραπεί σε δίκαιο της ευελιξίας της εργασίας.

Κατά την περίοδο της κρίσης και των μνημονίων που συνιστούν τις πολιτικές διαχείρισης της κρίσης με πολλαπλές παρενέργειες στο κοινωνικό σώμα και στην αγορά εργασίας, υιοθετούνται παρεμβάσεις που κινούνται στους ίδιους δρόμους με την προ κρίσης περίοδο, αλλά με ένταση της δοσολογίας μέτρων που διαμορφώνουν σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ένα νέο εργασιακό τοπίο. Αυτές οι παρεμβάσεις δεν έχουν προσωρινό χαρακτήρα, αλλά αποσκοπούν στην παγίωση μιας νέας εικόνας στην ελληνική αγορά εργασίας σύμφωνα με τις επιδιώξεις εγχώριων και διεθνών οικονομικών κύκλων. Οι παρεμβάσεις στο ατομικό και στο συλλογικό πεδίο των εργασιακών σχέσεων, με έμφαση στις αλλαγές του τρόπου διαμόρφωσης των μισθών μέσα από την αποδιάρθρωση του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων, βρίσκονται στον πυρήνα των μνημονιακών μέτρων που επιβάλλονται και οδηγούν στην ισοπέδωση της εργασίας. Οι δεσμεύσεις του δεύτερου μνημονίου για μισθολογική σύγκλιση των μισθών με τις γειτονικές βαλκανικές χώρες δημιουργούν τους όρους για τη γενικευμένη συμπίεση του εργατικού «κόστους» και με όρους θεσμικής μετατροπής της, μέχρι πρότινος, παράνομης σε νόμιμη ευελιξία.

Σε αυτό το πλαίσιο, η εργασία των μεταναστών έχει αποτελέσει ένα σημαντικό όπλο για την επίτευξη αυτού του στόχου ήδη από τα χρόνια που προηγήθηκαν της κρίσης, προετοιμάζοντας το έδαφος για τις τεκτονικές αλλαγές που ακολούθησαν στην ελληνική αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα, τα πρωτοφανή, για τα μεταπολεμικά δεδομένα, επίπεδα υψηλής ανεργίας, εργασιακής ανασφάλειας και επισφάλειας, που εκδηλώνονται κατά την περίοδο της κρίσης, περιορίζουν τη διαμονή των μεταναστών στην Ελλάδα παρά τον εγκλωβισμό που σε μεγάλη κλίμακα χαρακτηρίζει μεγάλο τμήμα τους αναφορικά με τους όρους διαβίωσης και εργασίας μετά από μακρόχρονη παρουσία στη χώρα. Κατά την ίδια περίοδο σημαντικό μέγεθος του ελληνικού εργατικού δυναμικού μεταναστεύει προς το εξωτερικό λόγω των συνεπειών της κρίσης, στην πλειοψηφία του ιδιαίτερα ειδικευμένο. Το φαινόμενο αυτό συνεπάγεται μεγάλη αιμορραγία μιας κοινωνίας που έχει πολλαπλά επενδύσει στη δημιουργία ενός ιδιαίτερα παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού σε συνάρτηση με τις εύλογες ευρύτερες κοινωνικές συνέπειες που προκαλεί. Η εξέλιξη αυτή των εκροών εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης παράλληλα με τις εισροές χαμηλά ειδικευμένων μεταναστών συμβάλλει στη διαμόρφωση

ενός νέου εργατικού δυναμικού, ώστε να ανταποκρίνεται με καλύτερους όρους στη μετατροπή της Ελλάδας σε ειδική οικονομική ζώνη.

Η παρούσα εργασία του Αποστόλη Καψάλη αποτελεί ένα εξαιρετικό εγχείρημα από έναν άνθρωπο που γνωρίζει όσο ελάχιστοι τις πολιτικές μετανάστευσης στην Ελλάδα και συνιστά το βασικό μέρος της διδακτορικής του διατριβής επί της οποίας είχα την τιμή να ασκήσω τον ρόλο του επιβλέποντα καθηγητή στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου. Πρόκειται για μια εργασία αποτύπωσης των όρων απασχόλησης των μεταναστών στην Ελλάδα σε συνάρτηση με τη διαχρονική εξέλιξη των μεταναστευτικών πολιτικών που υιοθετεί το ελληνικό κράτος με τις επιμέρους φάσεις που διαδραματίζονται κατά την περίοδο 1990-2017, καθώς και τους παράγοντες εκείνους που συντελούν στη διαμόρφωσή τους. Αναδεικνύει με απόλυτα τεκμηριωμένο τρόπο την εργασιοκεντρική οπτική που διαφαίνεται στον πυρήνα των πολιτικών για τη μετανάστευση, εξετάζει τα πεδία απασχόλησης των μεταναστών με τις επιμέρους εθνικές τους διαφοροποιήσεις και αναπτύσσει με ιδιαίτερα αναλυτικό τρόπο τη θέση για τη δημιουργία ενός ειδικού εργατικού δικαίου για τους μετανάστες, ενός δικαίου «νόμιμων» διακρίσεων σε βάρος τους μέσα σε ένα πλαίσιο υψηλού βαθμού εργασιακής επισφάλειας που αυτοί βιώνουν. Ο συγγραφέας δεν περιορίζεται στην περιγραφή και στην ανάλυση του μεταναστευτικού φαινομένου και της εργασίας των μεταναστών. Με αφειρησία τη σε βάθος γνώση του αντικειμένου καταλήγει σε προτάσεις πολιτικής που προσεγγίζουν την ευρύτερη διάσταση της μεταναστευτικής πολιτικής και προτείνει θεσμικές παρεμβάσεις που άπτονται του όλου εργασιακού φάσματος των μεταναστών σε μια κατεύθυνση θετικής εναρμόνισης των εργασιακών σχέσεων μεταξύ του γηγενούς και του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού που αίρει τις διακρίσεις σε βάρος της ευάλωτης αυτής πληθυσμιακής ομάδας.

Αναμφίβολα, η εργασία αυτή του Αποστόλη Καψάλη αποτελεί σημαντική συμβολή στην επιστημονική και γενικότερα θεωρητική συζήτηση για τη μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και εισάγει μια ολιστική προσέγγιση αναφορικά με το εργασιακό καθεστώς των μεταναστών, τη θεσμική διάσταση που το περιβάλλει και τις συνέπειες που προκαλεί στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών που συντελούνται με ταχύτατους ρυθμούς στην αγορά εργασίας.

Μάρτιος 2018
Γιάννης Κουζής
Καθηγητής Εργασιακών Σχέσεων

